

вчителя. Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вважаємо у вивченні впливу процесів глобалізації та Євроінтеграції на професію вчителя в Україні.

Література

1. Garben S. The Future of Higher Education in Europe: The Case for a Stronger Base in EU Law [Електронний ресурс] / LEQS Paper. – 2012. – №. 50. – 50 p. – Режим доступу: [http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/pdfs/LEQSPaper50\[1\].pdf](http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/pdfs/LEQSPaper50[1].pdf)
2. Hodgson V. The European Union and e-learning: an examination of rhetoric, theory and practice / Journal of Computer Assisted Learning, Vol. 18, 3. – 2002. – P. 240-252. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.qou.edu/arabic/researchProgram/eLearningResearchs/europeanUnioni.pdf>
3. Rivkin, Steven G., Eric A. Hanushek, John F. Kain. Teachers, Schools, and Academic Achievement / Econometrica, Vol. 73, No. 2. – 2005. – P. 417-458. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.econ.ucsb.edu/~jon/Econ230C/HanushekRivkin.pdf>
4. European Education and Training Systems in the 2nd Decennium of the Lisbon Strategy. European Commission, 2008. – 44 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecwowe.vitamib.com/webdocuments/official-european-documents/ploneexfile.2009-08-31.4690314261>
5. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), Education Policy Analysis, Paris: OECD, 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pub.uvm.dk/2004/oecd/final.pdf>
6. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers. Paris: OECD, 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nefmi.gov.hu/letolt/nemzet/oecd_publication_teachers_matter_english_061116.pdf
7. Spatial Indicators for a 'Europe 2020 Strategy' Territorial Analysis. ESPON & Universidade de Santiago de Compostela, 2012. – 91 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/SIESTA/DFR/SIESTA_DFR_ReportxAtlas.pdf

Моспан Н. В.

Професія учителя в умовах комерціалізації вищого образования в ЕС

В статті розглядається проблема майбутньої професії вчителя в умовах комерціалізації та глобалізації вищого образования в ЕС. Ці процеси змінили умови праці та можливості кар'єрного зростання для більшості працівників, що може впливати на професію вчителя. Старіння учителів та тренерів як частини робочої сили в ЕС означає, що досвід викладання збільшується, але можуть знадобитися додаткові зусилля для оновлення наявних навичок. На основі вивчення та аналізу незалежних звітів Європейської Ради наведено висновки про певні тенденції трансформації професії вчителя в майбутньому.

Ключові слова: вищі навчальні заклади, ЕС, навчання, викладання, вчитель, економіка знань.

Mospan N.

The teaching profession in a commercialization of higher education in the EU

The article studies the problem of the future of the teaching profession in the commercialization and globalization of higher education in the EU. The analysis is based on the independent reports made in research centers for the European Council. The report corroborates the common sense that teachers and trainers are extremely important for student achievement. The variation across teachers and trainers in terms of their impact on student achievement seems to be of the same order of magnitude as the impact of family background. A high-quality teacher and trainer workforce is therefore crucial for the performance of E&T systems as a basis for future global competitiveness. Researchers consider that under the globalization process, the working conditions and career possibilities have changed for most workers. It may be important to allow for similar changes also for teachers. The working conditions for teachers and trainers today differ markedly from other professions with about the same amount of education, and this fact will probably not be regarded as an advantage for potential students in the future. Making teacher jobs more similar to other jobs will in turn require more flexible work loads and wages. One more problem is demographic change which does not only affect the population, but also the teaching profession. European countries with particularly large fractions of teachers aged over 50 include Germany (47%), Denmark (45%) and Sweden (43%) in primary school and Germany (49%), Italy (48%) and Sweden (44%) in secondary school. An ageing teaching and training force means that teaching experience increases, but also the additional efforts may be required to update existing skills. The economic development of education might equally threaten the existence of less economically viable disciplines such as history, archaeology and philosophy to the benefit of law, economics and business studies. According to the made analysis the findings of certain trends in the transformation of the teaching profession in the future are presented in this article.

Key words: education, higher education institutions, knowledge economy, the EU, teaching, teacher.

Подано до редакції 14.10.2014.

УДК 37.013.44:327.39(475)

© 2014

Павловська В. В.

ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ПОЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ ПЕРІОДУ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОГО РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Стаття присвячена проблемам впровадження гендерного підходу в освітню систему Польщі. Розглядаються питання змісту підручників та навчальних програм в гендерному аспекті. Метою публікації є спроба гендерного аналізу змісту навчальних матеріалів періоду постсоціалістичного реформування освіти Польщі. Основною ідеєю гендерного підходу є урахування специфіки впливу всіх складових навчально-виховного процесу на розвиток хлопчиків та дівчаток.

Інтеграція гендерного підходу в педагогічний простір передбачає забезпечення рівного доступу обох статей до якісної освіти, усунення формальних та неформальних бар'єрів на шляху до гендерної рівності. Проведений аналіз дає змогу дійти висновків, що остаточно неподоланими залишаються гендерні стереотипи, питання прихованої навчальної програми.

Ключові слова: гендерний підхід, гендерний стереотип, прихована програма.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний етап розвитку людського суспільства взагалі та країн-членів Європейського союзу, зокрема, вимагає нових підходів у всіх сферах життя, в тому числі і в освіті. Одним з таких підходів є гендерний підхід до освіти й виховання, основна ідея якого полягає в урахуванні специфіки впливу всіх складових навчально-виховного процесу (зміст навчальних предметів, методи навчання та виховання, організація позашкільних заходів, співпраця з педагогами тощо) на розвиток хлопчиків та дівчаток.

Таке бачення навчально-виховного процесу передбачає розвиток гендерної чутливості у педагога. Гендерна методологічна орієнтація підтримує процеси гендерного самопізнання школяра, забезпечить право дитини на прояв своєї гендерної ідентичності, сприятиме свободі її вибору та відкриє шляхи для самореалізації. Гендерний підхід у педагогіці дає змогу подолати сталі негативні гендерні стереотипи, розробити сукупність підходів, спрямованих на те, щоб допомогти дітям легко пройти процес соціалізації та гендерної ідентифікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблеми впровадження гендерного підходу в педагогіку загалом та в польську освіту періоду реформування зокрема, перебували в полі зору багатьох вітчизняних вчених. Так, А. Василюк вивчає процес реформування освіти в Польщі, І. Ковчина досліджує особливості польської освіти в 80-90 рр. ХХ ст., В. Кравець розглядає гендерну педагогіку як складову частину сучасного освітньо-виховного процесу, О. Петренко зосереджується на проблемі періодизації гендерної освіти.

До використання гендерного підходу в освіті також прикуто значну увагу польських дослідників. Наприклад, М. Грабовська, М. Срода, Е. Рутковська аналізують проблеми впровадження гендерного підходу в освіту в контексті загальної політики рівності статей. Водночас, Е. Горняковська-Зволак аналізує політику рівного статусу жінок та чоловіків в системі освіти. У свою чергу, проблема ступеню залучення представників різної статі у викладання вивчається М. Погоржельською. Водночас, А. Порєбська присвячує свої наукові студії питанню гендера як чинника вибору напряму технічної або гуманітарної освіти. Натомість Р. Сіменська вивчає питання доступності різних видів навчання в гендерному аспекті. Варто зазначити також дослідження С. Хеук навчальних програм щодо наявності виваженого гендерного балансу.

Формулювання цілей статті... Попри значну увагу науковців, комплексне вивчення проблем впровадження гендерного підходу в освітньо-виховну систему Польщі є актуальним, оскільки надасть можливість використати набутий досвід при реформуванні освітньої системи України.

Метою цієї публікації є спроба гендерного аналізу змісту навчальних матеріалів періоду постсоціалістичного реформування освіти Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження... Досвід, який дитина постійно здобуває в процесі соціалізації, має дуже велике значення для засвоєння моделей поведінки, розвитку особистості та визначення гендерних ролей та стереотипів. Джерелами набуття дитиною схем стереотипної поведінки є родина, школа, церква, засоби масової інформації, література і мистецтво.

Як зазначається в посібнику "Основи теорії гендеру", впровадження гендерного підходу в освіту слід розуміти як розширення життєвого простору для розвитку індивідуальних здібностей і задатків кожної дитини, вивільнення мислення педагогів від статеворольових стереотипів. Справжня рівність не передбачає нівелювання статі, але враховує в освітньому процесі специфіку життєвих інтересів та психологічних відмінностей дівчат і хлопців, а також далеку від ідеальної гендерну ситуацію в суспільстві [3, с. 474].

Водночас, на думку В. Кравця, основними принципами гендерного виховання є ознайомлення молоді з цінностями міжстатевого спілкування, формування належного розуміння поняття "дорослості", акцентуалізація та зіставлення особливостей чоловічої та жіночої психології, відмінностей поведінки представників різної статі; формування у вихованців правильного уявлення про гендерні стосунки з опертям на систему загальнолюдських і національних моральних цінностей. Гендерний підхід у навчально-виховному процесі, по суті, є індивідуальним, інакше кажучи, таким, який дає змогу дитині виявляти свою ідентичність. Він забезпечує людині більшу свободу вибору і самореалізації, допомагає бути достатньо гнучкою і вміти використовувати різні можливості поведінки [2, с. 184].

Запровадження гендерного підходу в процес навчання та виховання стало одним із шляхів реалізації реформ. Інтеграція гендерного підходу в педагогічний простір передбачала забезпечення рівного доступу обох статей до якісної освіти, усунення формальних та неформальних бар'єрів на шляху до гендерної рівності. Відповідно до парадигми компетентності у процесі оновлення світових та європейських систем освіти націлювала педагогів сучасної Польщі на впровадження у педагогічну практику егалітарного підходу до розвитку особистості.

Гендерна методологічна орієнтація передбачала розвиток гендерної чутливості у педагога. Гендерний підхід у системі навчання Республіки Польщі доби трансформації в ЄС дав змогу подолати сталі негативні гендерні стереотипи, допоміг розробити сукупність підходів, спрямованих на те, щоб допомогти дітям легко пройти процес соціалізації та гендерної ідентифікації.

Гендерна парадигма в системі сучасної Польщі передбачає впровадження гендерної складової як системоутворюючої в організацію творчо-розвивального середовища на всіх рівнях освітньої системи (дошкільної, середньої, вищої та післядипломної); підвищення гендерної культури населення через систему психолого-педагогічного всеобучу; створення системи дистанційної освіти з метою поширення гендерних ідей у спільному полікультурному та інформаційному просторі; участь у інформаційних кампаніях щодо запобігання та системної протидії гендерному насильству [1].

Реалізація гендерного підходу в освіту Польщі провадиться за багатьма напрямками, однією зі складових частин є зміна навчальних планів, програм, підручників тощо.

Як зазначають польські дослідники, навчальні програми та плани щодо академічного змісту до недавнього часу були ідентичним для обох статей. Наприклад, уроки мистецтва та праці до реформи системи освіти ставили за мету навчити учнів базовим практичним та технічним навичкам, які можуть бути корисними у повсякденному житті. Подібний підхід вважався правильним, загальноприйнятим, припускаючи варіації лише у поділі між видами навчальної діяльності. Наприклад, у п'ятому класі програма для дівчат включала в себе шиття, у шостому – приготування їжі. Із впровадженням реформи системи освіти в республіці Польща кількість годин уроків мистецтва та праці на четвертому – шостому роках навчання була збільшена, метою навчального процесу було визначено розвиток можливостей використання інструментів та устаткування. Хоча академічний зміст прямо не наголошує на гендерно-специфічній диференціації, в реальному освітньому середовищі така диференціація практично відбулась [6].

Схожа ситуація спостерігається і у сфері фізичного виховання. До реформи не існувало поділу за статевою ознакою до четвертого року навчання. Цим поділом значною мірою нехтували і впродовж наступних років навчання. Ситуація змінилась під час реформування освітньої системи. Розподіл навантаження та диференціація стали набагато глибшими, що знайшло своє відображення, зокрема, і в навчальних програмах. Насамперед, це стосується таких видів фізичного виховання та діяльності у школі, як легка атлетика та командні ігри [6].

Загалом, і шкільні підручники намагаються диференціювати світ дитини відповідно до її віку, фізичного розвитку, ступеню соціалізації. Врахування гендерних відмінностей при цьому є цілком природним, необхідним і неминучим. Шкільні підручники на сучасному етапі підкреслюють різницю між двома статями. Стереотипи різних типів маскуліної та фемініної поведінки створюються в текстах для читання та вправах шляхом опису схем поведінки, що притаманна двом статям. Щодо чоловічої статі, виховуються такі індивідуальні риси характеру як сила, сміливість, рішучість. Для жінок такими рисами є співчуття, турбота і піклування, емоційність. При традиційному розподілі гендерних ролей в соціальному та культурному сенсі підручники вище оцінюють роль чоловіка. Кар'єра оцінюється вище, ніж домогосподарство, діяльність у громадській сфері переважає діяльність у приватній сфері.

Ця теза підтверджується даними польських науковців. Так, А. Волосік присвячує своє дослідження "Edukacja do równości, czy trening uległości?" [9] аналізу рівних можливостей для представників різних статей та елімінації будь-яких проявів гендерної дискримінації, детально розглядаючи компоненти шкільних підручників та навчальних програм, що стосуються стереотипізації гендерних ролей.

Завданням школи та вчителя дослідниця вважає уникнення будь-яких проявів гендерної дискримінації. Так, наприклад, в сфері історичних знань на всіх етапах навчання рекомендується справедливо відображати вклад жінок і чоловіків в сімейне і громадське життя, уникати стереотипних поглядів на дії та ролі чоловіка і жінки в минулому і сьогодні [9, с. 2-4].

Традиційний, ієрархічний підхід до гендерних ролей в сенсі сімейного життя та соціальної, політичної, економічної активності має шкідливі наслідки. Стереотипний підхід до чоловіків і жінок, їх ролей в сім'ї і в суспільстві впливає на рішення молодих людей про подальшу освіту, професії, особисте життя. Стереотипний підхід зміцнює і сприяє чоловічій точці зору з таких питань, як поділ домашніх обов'язків, діяльність на ринку праці, політична прихильність [9, с. 3-4].

Гендерний розрив часто є настільки розпливчастим, неочевидним, прихованим, невловимим при поверхневому аналізі, що користувачі підручників навіть не підозрюють про наявність і вплив дискримінації.

О. Петренко в своїй монографії з позицій гендерного підходу аналізує так звану приховану шкільну реальність, або прихований навчальний план, приховану програму. Прихований навчальний план є підбором спеціальних завдань і прикладів, які здійснюють на школярів непомітний вплив і змушують їх приймати нав'язану суспільством соціальну роль. Прихований навчальний план – це, по-перше, організація самого навчально-виховного закладу, включаючи гендерні виробничі відносини, гендерну стратифікацію учителів. По-друге, сюди

включається зміст навчальних предметів, а по-третє, стиль викладання і комунікації. Саме такий, дещо прихований, неофіційний вимір життя школи найповніше відображає гендерні стереотипи, підтримує гендерну нерівність, віддаючи перевагу домінантному і недооцінюючи нетипове [4, с. 26].

Однак, існують і очевидні приклади, які викликають негативну реакцію як учнів та їх батьків, так і занепокоєних організацій. Наприклад, досить контроверсійним вважається у Польщі підручник з природознавства для 4-6-х класів, який містить жарти, що принижують розумові та ментальні здібності жінок. Не дивлячись на спротив батьків, підручник було рекомендовано міністерством освіти із поясненням, що книга є міждисциплінарною, а жарти в ньому дібрано зі студентського гумору [9, с.4-5].

Аналіз змісту навчальних програм і підручників дозволяє А. Волосік зробити два узагальнення. По-перше, принципово порушений принцип рівного представництва статей. Жінки в підручниках майже невидимі, особливо в підручниках з історії. На думку авторів, жінки не мають історичного значення і не брали участі в творенні історії. По-друге, автори (за рідкісним винятком) знаходяться у владі стереотипів. У підручниках і робочих зошитах присутні замасковані, але цілком однозначні повідомлення про фізичні характеристики та якості, психологічні характеристики однієї або іншої статі, поведінку і діяльність, яка чітко розрізняє чоловіків та жінок. Зокрема, переважна частина ілюстраційного матеріалу є зображеннями чоловіків або хлопчиків [9, с. 6].

Важливою ознакою є образ родини так, як він подається в підручниках та наочних посібниках. Сім'я неодноразово з'являється в підручниках. На початковому етапі досить часто в підручниках для початкових класів, пізніше – в інтегрованому змісті підручників з навколишнього середовища, польської та англійської мов, історії тощо.

У шкільних підручниках члени родини та їх взаємовідносини представлені, як правило, в традиційних і стереотипних межах. Вивчення підручників не залишає сумнівів, що в сім'ї на повагу і увагу, в першу чергу, заслуговують батьки і сини, основою родини є чоловіча генеалогія [5]. Основною функцією жінок вважається статус матері і домогосподарки. Саме вона відповідає в родині за організацію і функціонування дому, піклується про побутові питання. Прихований зміст навіть наголошує, що батько в родині не тільки не повинен, але й не здатний вправно виконувати домашні справи, наприклад, батько поправ костюм так, що він став вдвічі меншим. Кожний член родини, відповідно своїй гендерній приналежності виявляється некомпетентним у протилежній сфері (батько вправно ремонтує, але безпорадний в пранні, приготуванні їжі, мати веде господарство, але забудькувата, не веде ділової діяльності поза родиною [9, с. 9-11].

Те ж саме стосується посібників із сімейного життя. Вагітність, пологи і виховання дітей належать виключно до компетенції жінки. Жінка нерідко має відмовлятися від зовнішнього успіху, щоб забезпечити успіх її чоловіка. Дослідження показують, що жінки біологічно сильніші, терплячіші, наполегливі, турботливі для своєї родини, що узгоджується з їх роллю соціального виховання дітей та стабілізації сім'ї. Жінки, як правило, більше дбають про дитину, ніж чоловіки, мати швидше реагує на крик дитини. Характерно, що вслід за розподілом обов'язків між батьками, відповідний розподіл зберігається і між дітьми в одній родині. Син наслідує функції батька, дочка – матері [7, с. 60-62].

Фундаментальним вважається і професійний статус батька. Чоловіки в підручниках рідко зображені в сімейних ролях, наприклад, в процесі піклування про немовля чи хвору дитину. Згідно підручника, тато проводить з дітьми вихідний день, він йде на прогулянку містом, на виставку, в кіно, показує і пояснює світ, має можливість продемонструвати свої пристрасті та інтереси. Як правило, вони є суто чоловічими – футбол, спідвей, автомобілі. Чоловіки в підручниках не люблять возитися з щоденною рутинною. Якщо іноді батько чи син зайняті прибиранням чи приготуванням – це трапляється на Святвечір або на День матері, і є винятковою ситуацією [8].

Висновки... Проведений аналіз дає змогу дійти висновків, що, попри значні успіхи у впровадженні політики рівності та гендерного підходу в освіту Польщі, існують певні проблеми, які чекають на своє вирішення. Так, за твердженнями польських дослідників, остаточно неподоланими залишаються гендерні стереотипи, доволі серйозним є також питання прихованої навчальної програми. Подальше вивчення польського досвіду сприятиме процесу реформування освіти України в руслі задекларованого курсу до євроінтеграції.

Література

1. Андрушкевич Ф. Польський "освітній прорив" та його значення для українських освітніх інновацій / Ф. Андрушкевич // Вища освіта України. – 2010. – № 4. – С.103-108.
2. Кравець В. П. Гендерна педагогіка: навч. посібник / В.П.Кравець. – Тернопіль : Джура, 2003. – 416 с.
3. Основи теорії гендеру : Навчальний посібник / [Відп. ред.] М.М.Скорик. – К. : "К.І.С.", 2004. – 536 с.
4. Петренко О.Б. Гендерні підходи до освіти та виховання в історії вітчизняної школи і педагогіки (XX століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Петренко Оксана Борисівна ; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : [Б. в.], 2010. – 565 с.
5. Baran B. W rodzinie w Polsce w Europie. Podręcznik do historii i społeczeństwa dla klasy IV B. Baran, W. Bobiński. – Warszawa : Wydawnictwo Szkolne PWN, 2000. – 197 с.
6. Janicka K. Kobiety i mężczyźni w strukturze społeczno-zawodowej : podobieństwa i różnice // A. Titkow i H. Domański (red.), Co to znaczy być kobietą w Polsce. – Warszawa : IFIS Publishers, 1995. – 310 с.
7. Ryś M. Wychowanie do życia w rodzinie. Książka dla młodzieży // Maria Ryś. – Warszawa : CMPP-Ped MEN, 1999. – 332 с.

8. Wojciechowski G. Człowiek i jego cywilizacja klasa V // Grzegorz Wojciechowski. – Poznań : Wyd. ARKA, 1999. – 88 с.
9. Wolosik A. Edukacja do równości, czy trening uległości? / Anna Wolosik. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wstronedziewczat.org.pl/downloads/ania_genderfair.pdf

Павловская В.В.

Гендерный анализ содержания учебных материалов польской школы периода постсоциалистического реформирования образования

Статья посвящена проблемам внедрения гендерного подхода в образовательную систему Польши. Рассматриваются вопросы содержания учебников и учебных программ в гендерном аспекте. Целью публикации является попытка гендерного анализа содержания учебных материалов периода постсоциалистического реформирования образования Польши. Основная идея гендерного подхода – учитывать специфику влияния всех составляющих учебно-воспитательного процесса на развитие мальчиков и девочек. Интеграция гендерного подхода в педагогику предусматривает равный доступ представителей разных полов к качественному образованию, ликвидацию формальных и неформальных барьеров на пути гендерного равенства. Проведенный анализ позволяет сделать выводы, что гендерные стереотипы и вопросы скрытой учебной программы окончательно не решены.

Ключевые слова: гендерный подход, гендерный стереотип, скрытая программа.

Pavlovska V.

Gender analysis of contents of polish school teaching materials in post-socialist reform's period in education

The article deals with the problems of gender approach implementation into the educational system of Poland. It considers the content of textbooks and teaching programmes in the gender aspect. The current stage of development of human society in general and members of the European Union, in particular, requires new approaches in all areas of life, including education. The main idea of the gender approach is the peculiar impact of all components of the educational process on the development of boys and girls. This vision of the educational process involves the development of teacher's gender sensitivity. The aim of the publication is an attempt to analyze the content of training materials in gender aspect in post-socialist period of educational reform in Poland. The experience that the child gains in the process of socialization is very important for learning behaviors, personality development and definition of gender roles and stereotypes. The child gets behaviour stereotypes within the family, school, church, media, literature and art. Gender mainstreaming in education should be understood as an extension of living space for the development of individual abilities and inclinations of each child, freeing teachers from thinking within sex-role stereotypes. Gender methodological orientation stresses the child's right for gender identity, promotes freedom of choice and paves the way for self-realization. The gender approach in pedagogy helps to overcome negative gender stereotypes, to develop a set of approaches aimed at helping children to easily go through the process of socialization and gender identity. The integration of gender approach in teaching provides ensuring equal access of both sexes to quality education, the elimination of formal and informal barriers to gender equality. The analysis allows to conclude that gender stereotypes and issues of hidden curriculum still remain unsolved.

Key words: gender approach, gender stereotype, hidden agenda.

Подано до редакції 10.11.2014.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Петренко О.Б.

УДК 37.017.4:159.922.4

© 2014

Сойчук Р.Л.

**ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ
У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ**

У статті здійснено короткий аналіз процесу становлення проблеми національного самоствердження особистості у вітчизняній педагогічній думці та визначення впливу української еліти на національне самоствердження особистості та рідного народу на різних етапах становлення української нації. Визначено, що українська еліта значну увагу приділяла питанню національного виховання памолоді як важливої умови національного самоствердження особистості та як потужний вплив на націєтворення та становлення української державності.

Ключові слова: національне самоствердження, особистість, держава, українська еліта, національне виховання, нація, національні цінності, Українська держава, Батьківщина, український народ.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У сучасних умовах українське суспільство потребує кардинальних політико-економічних трансформаційних перетворень з орієнтацією на європейські цінності та громадянське суспільство, що передбачає насамперед чітке самовизначення як соборної незалежної держави із власними національними інтересами, реалізація яких є необхідною умовою національного самоствердження України. Варто зазначити, що динаміка зрушень соціального, економічного, політичного та культурного буття відбудеться за умови, коли кожен громадянин України не буде обмежуватися лише власними інтересами, а займе активну позицію щодо національного самоствердження та обстоювання визначальних на даний час прав та інтересів єдиного українського народу. Минуле говорить до сьогодення та майбутнього відлунням величчя українського народу, його сили, наполегливості, волі, мужності, закликаючи плекати в суспільстві масовий героїзм, високі устремління до величної мети, з глибоким усвідомленням кожного громадянина свого призначення задля нації, світу, що спроможне збудити новий дух у зародженні нової історичної віхи Української держави. Саме у національному самоствердженні памолоді вбачається можливість відчувати себе "творцем нової